

ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРА

У статті проаналізовано позиції вчених стосовно визначення сутності поняття "проектування", обґрунтовано актуальність та особливості проектування як ефективної технології виховної діяльності школяра. Визначено п'ять (початковий, власне проектування, впровадження проекту, корекції проекту та заключний) основних етапів проектування виховної діяльності вихованців та проаналізовано основні завдання педагога на даних етапах.

Ключові слова: проектування, виховна діяльність, класний колектив, школярі, життєва активність, класний керівник.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Сучасні соціально-економічні проблеми породжують нові труднощі у вихованні учнів. Навіть загальноосвітня школа, яка здійснює кардинальні перетворення в освіті, все ще не змогла позбавитися одноманітності у виховній діяльності, ставлення до учнів як до об'єкту виховання. Ще досі прослідковується відсутність повноцінної системи виховання, переважає монологічний підхід у спілкуванні вчителя і учнів.

Отже, це вимагає нових підходів до системи виховання, пошуку ефективних технологій, аби докорінно змінити позицію учня: з пасивного об'єкта впливу на активного суб'єкта особистісного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Теоретичні аспекти проектування педагогічного процесу розглядаються в роботах В. Безрукової, І. Волкова, В. Галузинського, А. Лігоцького, О. Киричука, О. Коберника, Ю. Кулюткіна, Г. Сухобської, Є. Суркова та інших вчених.

У наукових публікаціях О. Коберник розглядає проектування як творче попереднє конструювання програми діяльності суб'єктів педагогічного процесу, на думку С. Єлканова це уявна побудова кінцевого результату виховної діяльності. Дослідники торкалися проблем типології проектування, його функцій. Проте не розглянута проблема проектування як ефективної технології формування особистісної активності школяра.

Формулювання мети статті – розкрити особливості проектування як ефективної технології формування життєвої активності школяра та виділити основні його етапи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. "Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні" визначає стратегію виховання підростаючого покоління в умовах становлення громадянського суспільства в Україні. В програмі зазначено, що ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомою людиною, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними та патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку й самовдосконалення.

Сучасний розвиток цивілізації, який характеризується виникненням глобальних проблем, має реалізувати становлення високоморальної, активної, винахідливої особистості. Вона повинна вміти самостійно обґрунтовувати власні рішення та активно, наполегливо реалізувати їх.

Саме педагогічне проектування є технологією, що здійснюється в умовах освітнього процесу і спрямовується на забезпечення ефективного функціонування виховного процесу та забезпечує його розвиток.

Терміни "проект", "проектування" широко вживається в різних галузях знань і мають декілька значень. Насамперед звернемося до словників України, які подають наступні визначення. У "Сучасному словнику іншомовних слів" "проект" від латинського означає "кинутий уперед", визначається 1) технічний документ, розроблений план для зведення споруд, виготовлення машин, приладів; 2) попередній текст якогось документа; 3) план, задум. "Проектування" – 1) процес створення проекту; 2) креслення проєкції, зображення фігури або предмета на площині [9; с.789]. У "Тлумачному словнику" поняття "проект" пояснюється як

пов'язаний з проекцією [7].

Спочатку методи проектування широко використовуються у машинобудуванні, архітектурі. У таких сферах терміни "проект", "проектування" означали створення проєкції того, що буде зроблено в майбутньому. Широке застосування проектування використовується у економіці та управлінні.

Варто зазначити, що про важливість проектування виховного процесу говорили ще в минулому столітті. Зокрема, А. Макаренко зазначав, що не можна побудувати дім без проекту, так само не можна виховати достойних людей без спроектованої діяльності, бо саме через неї можна включити потрібні виховні цілі у виховний процес.

Як на наш погляд, вже сьогодні потрібно більше уваги приділяти виховній функції школи, адже знання учнів має проходити через наперед спроектовану систему виховної діяльності.

Процес виховання, перш за все, повинен бути продуманою, цілеспрямованою діяльністю, яка розширить і збагатить зміст розвитку особистості, що можливе лише за умови проектування.

Погляди деяких вчених на визначення поняття "проектування" ми подано у таблиці:

Таблиця 1

№	Дослідник	Визначення поняття "проектування"
1	О. Коберник	цілеспрямоване творче попереднє визначення і конструювання програми сумісної діяльності суб'єктів педагогічного процесу та її подальшої реалізації, спрямованої на забезпечення особистісно-розвивального підходу у досягненні мети виховання [5, 22].
2	О. Дубасенюк	моделювання стратегічної програми розв'язання педагогічних цілей і задач [3].
3	М. Поташник	дослідження тенденцій та перспектив розвитку [8].
4	В. Безрукова	попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності учнів, педагогів [1].
5	С. Єлканов	уявна побудова кінцевого результату виховної діяльності й складання плану виховних дій для досягнення мети [6].
6	Дж. Джонс	процес, що кладе початок змін у середовищі [2].

Отже, як бачимо з таблиці, педагогічне проектування розглядається як результат діяльності, тобто, розробка плану дослідження перспектив, створення певного образу, взаємодії з учнями або як опис процесу перетворення цього образу на об'єктивну реальність. Слід зазначити, що педагогічне проектування є функцією будь-якого педагога й не менш важливою, ніж організаторська, гностична (пошук змісту, методів і засобів взаємодії з учнями) або комунікативна.

На нашу думку, проектування – це творчий процес, який будується на оригінальних, нетрадиційних рішеннях, це процес як індивідуальний, так і колективної творчості.

Проектування виховного процесу особистісно-розвивального змісту в загальноосвітніх навчальних закладах має особливе значення за нового підходу до виховання. Виховання розглядається як розвиваюча відкрита система, головним фактором якого є педагогічна взаємодія вчителя та учня.

Як зазначає І. Бех, основним предметом виховних зусиль класного керівника як організатора актуальної діяльності має стати переведення виховної мети в перспективу життя кожного з вихованців колективу. Задана класним керівником виховна мета має бути прийнята вихованцями, в іншому разі він не зможе реалізувати її. Коли вихованець приймає мету, вона робиться особистісно значущою та входить у систему його власних цілей.

На думку В. Киричука [4, с. 87] проектування особистісно-розвивального змісту, це науково-творчий опис перебігу навчально-виховного процесу в послідовній зміні психолого-педагогічної ситуації розвивальної взаємодії учнів, педагогів та батьків.

Тому важливим етапом у діяльності класного керівника має стати проектування виховної діяльності класного колективу. Функції класного керівника, хоч і нормативно визначені, але недостатньо втілюються в практику шкільного життя. Загальновизнано, що сучасній школі

потрібен не черговий "керівник", а "наставник", старший товариш, здатний зрозуміти кожного учня і цілий клас, забезпечити їхню партнерську взаємодію, професійно дібрати ефективні форми та методи виховної діяльності.

Саме тому, на нашу думку головним завданням під час проектування виховної діяльності є складання плану роботи на навчальний рік з особистісно-орієнтованим змістом, адже це має стати гарантом фізичного, духовного, інтелектуального та соціального розвитку особистості учня.

Зміст плану виховної діяльності має бути певним чином взаємопов'язаний з планом виховної діяльності навчального закладу. Таким чином значна частина плану буде залежати від участі учнів класного колективу та класного керівника в реалізації проектів навчального закладу, а інша частина плану виховної діяльності класного колективу втілюватиме в життя загальну мету проекту створеного самим класним керівником.

Педагогічне проектування як технологія виховного процесу – це складна багаторівнева система, що включає сукупність компонентів, які тісно взаємопов'язані між собою і розкривають послідовність й характер взаємодії педагога та вихованця. Ця технологія включає в себе етапи, які взаємодоповнюють одна одну, а саме:

- психолого-педагогічна діагностика;
- визначення основних цілей, їх уточнення та конкретизація;
- вибір оптимального варіанту проектування, який би забезпечив високу результативність виховної діяльності;
- моделювання (обґрунтування процесу проектування виховної діяльності);
- остаточне планування, а саме точний розрахунок запланованих дій;
- реалізація виховного проекту;
- остаточні підсумки (відповідність між початковими та кінцевими результатами).

Перш ніж спроектувати виховну діяльність, необхідно отримати детальну інформацію про особистість кожного учня. Саме ця інформація є важливою для початку проектування виховної діяльності, яка може бути отримана в результаті психолого-педагогічної діагностики всіх рівнів (фізичного, духовного, інтелектуального, соціального) розвитку учнів.

Під час другого етапу проектування виховної діяльності класний керівник створює в уяві образ об'єкта, якого хотілося б бачити у майбутньому. Інакше кажучи, співвідносить сучасний стан ситуації з майбутнім, тобто, переходить до визначення виховних цілей, їх уточнення та конкретизація, до наступної дії початкового етапу – цілепокладання. Одним із головних моментів даного етапу є те, щоб виховні завдання були важливими не лише для учнів, але й для суспільства, людей, які їх оточують.

На початкових етапах проектування, які включають процедуру прогнозування варто добирати оптимальний варіант планування виховної діяльності особистості.

Чи не найголовнішим із етапів проектування є моделювання, який окреслює структуру та зміст послідовності виховних завдань, вибір форм та методів для реалізації проекту.

Не менш важливою складовою етапу проектування є остаточне планування, де відбувається точний розрахунок запланованих дій. Для виконання даного етапу потрібно співвіднести об'єм виховних завдань із часом, розподілити відведені терміни на підготовку, на проведення виховної діяльності. Дуже важливо, щоб після закінчення даного етапу були розроблені програми, плани, які б конкретизували зміст проекту.

Наступний етап – етап впровадження проекту, який забезпечує втілення змісту проекту у виховний процес. На цьому етапі основним, на нашу думку, є усвідомлене ставлення всіх учасників до проектування виховної діяльності.

Заключний етап проектування виховної діяльності передбачає остаточні висновки щодо майбутнього користування даного проекту у виховному процесі.

Тобто, з вищесказаного, на нашу думку, проектування виховної діяльності – це спільна діяльність і вихователя, і вихованців для визначення змісту, способів життєдіяльності особистості.

Варто зазначити, що саме через ефективно сплановане педагогічне проектування, можливий розвиток основних якостей особистості і врахування складових виховання.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок з напрямку. Отже, з

вищеперерахованого можна дійти висновку, що проектування виховного процесу виступає саме тією технологією, за допомогою якої стає можливим усвідомлення головних орієнтирів діяльності суб'єктів виховного процесу, систематизація введення інновацій у виховний процес.

Проектувати виховну діяльність стосовно конкретних виховних завдань та задач особистісного розвитку учнів – це означає створити на рівні особистісного розвитку учнів найбільш оптимальну систему спільної діяльності вихователя та вихованців, де методи й організація будуть підпорядковані розвитку всіх суб'єктів взаємодії.

Література

1. Безрукова В. Педагогика: Проективная педагогика / В. Безрукова; Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 342 с.
2. Джонс Дж. Методы проектирования; [Пер. с англ.] 2-е изд. доп / Дж. Джонс. – М.: Мир, 1986. – 326 с.
3. Дубасенюк О. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності / О. Дубасенюк. – Житомир: Житомирський держ. пед. ін-т., 1995. – 187 с.
4. Киричук В. Управління розвитком особистості учня засобами педагогічного проектування [Текст]: монографія / В. О. Киричук; АПН України, Ун-т менедж. освіти, Ін-т обдарованої дитини. – К.: Інформаційні системи, 2009. – 164 с.
5. Коберник О. Організація виховного процесу на засадах психолого-педагогічного проектування / О. Коберник // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 22 – 25.
6. Елканов С. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С. Елканов. – М.: Просвещение, 1989. – 189 с.
7. Новий український тлумачний словник. Близько 20000 слів і словосполучень [Текст] / укл. Н. Кусайкіна, Ю. Цибульник; за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. Дубічинського. – Харків: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2008. – 608 с.
8. Поташник М. Как оптимизировать процесс воспитания / М. Поташник. – М.: Знание, 1984. – 80 с.
9. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / [уклад.: О. Скопненко, Т. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

С. Прищепя

ПРОЕКТИРОВАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЖИЗНЕННОЙ АКТИВНОСТИ ШКОЛЬНИКА

В статье проанализированы позиции ученых относительно определения сущности понятия "проектирование", обоснована актуальность и особенности проектирования как эффективной технологии воспитательной деятельности школьника. Определены пять (начальный, собственно проектирование, внедрение проекта, коррекции проекта и заключительный) основных этапов проектирования воспитательной деятельности воспитанников и проанализированы основные задачи педагога на данных этапах.

Ключевые слова: проектирование, воспитательная деятельность, классный коллектив, ученики, жизненная активность, классный руководитель.

S. Pryshchepa

PLANNING AS AN EFFECTIVE TECHNOLOGY OF FORMATION VITAL ACTIVITY OF A STUDENT

In the article opinions of scientists are analysed concerning determination of essence of concept "planning", also analysed different approaches towards educational process projecting, actuality and features of planning as effective technologies of educational activity of a student are based. Five (basic, uplanning, project implementation, project correction and the final one) basic stages of planning of educational activity of students are determined and analysed basic tasks of a teacher on these stages.

Key words: planning, educational activity, class collective, students, vital activity, class leader.